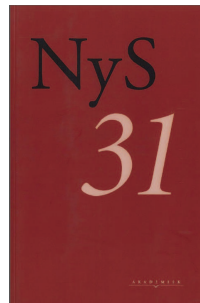

NyS

Forfatter:	Lisbeth Falster Jakobsen
Anmeldt værk:	Pia Jarvad, Frans Gregersen, Lars Heltoft, Jørn Lund og Ole Togeby (red.): <i>Sproglige åbninger. E som Erik, H som 70. Festskrift til Erik Hansen 18. september 2001.</i> København 2001: Hans Reitzels Forlag. 472 sider.
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 31, 2002, s. 138-143
Udgivet af:	Akademisk Forlag A/S
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Sproglige åbninger.

E som Erik, H som 70

Anmeldelse af Pia Jarvad, Frans Gregersen, Lars Heltoft, Jørn Lund og Ole Togeby (red.): *Sproglige åbninger. E som Erik, H som 70. Festskrift til Erik Hansen 18. september 2001*. København 2001: Hans Reitzels Forlag. 472 sider.

LISBETH FALSTER JAKOBSEN

I samme anledning som antologien *Glæden ved Grammatik*, en samling af artikler skrevet af Erik Hansen gennem tiderne, har fire af Erik Hansens nære medarbejdere fra den sproglige danskverden udgivet et festskrift. Det omfatter 41 artikler samt en bibliografi over Erik Hansens værker og en Tabula Gratulatoria. Udgiverne slutter deres forord med at sige: "Til en hel generation af danske sprogfolk har Erik Hansen givet sit sprogsyn og sin sproglige opdragelse videre, med lige stor betydning, som Paul Diderichsen havde for Erik Hansens egen generation. Det foreliggende skrift er en beskeden dokumentation herfor" (s. 6).

Bibliografien, som er sammenstillet af Anita Mai Ågerup og Søren Beltoft, omfatter i alt 319 numre, fordelt over alle årene fra 1962 til 2001. En del af artiklerne er ganske vist meget korte, men alligevel er det et kolossalt output, for hver artikel kræver jo en ny ansats, og det er som regel ansatserne, der hvor fantasien tænder, som er meget centrale for et forfatterskab. Og artiklerne – og bøgerne – spænder vidt i indhold, så der er nok at gå i gang med for diverse læsere, der kan begynde deres opsøgende virksomhed i denne meget nyttige bibliografi.

Det er muligt, at udgiverne finder dokumentationen i deres festskrift beskeden, men der er altså kommet en yderst statelig bog ud af det, både hvad angår udstyr og indhold. De fleste bidrag kommer fra repræsentanter for den danske universitetsverden i videste forstand samt fra Dansk Sprognævn, men der er også repræsenteret kolleger og samarbejdspartnere fra Norge, Sverige, Polen og Tyskland. Med så mange bidrag har der været mange mand og kvinder af hus, og artiklerne omfatter da også en bred vifte af emner, som kan komme ind under vores nationalsprog, dels

i "intradansk" behandling, dels i relation til de omliggende sprog norsk, svensk og tysk.

Artiklerne er ordnet i fem grupper; den første hedder ikke noget, men indeholder emnemæssigt blandede artikler, som nok har været svære at rubricere på anden vis. Dernæst følger grupperne *Nydansk grammatik*, *Historisk grammatik*, *Sprogbrug* og *Normering*. Det er en meget bred emnekreds, og når læseren har været igennem bogen, føler han sig særdeles godt opdateret i, hvad der rører sig i forsknings- og rådgivningsverdenen i dansk. Så lad hermed bogen også på dette punkt være varmt anbefalet. Artiklerne er ret lette at læse og til tider stærkt underholdende, så enhver interesseret i danskens struktur og dens ve og vel, samt i Erik Hansens gerning, kan sagtens være med her som læser.

Nu har en anmelder det svært, når en række forskellige artikler skal omtales på yderst lille plads. Så vi må her nøjes med en meget overordnet omtale af de enkelte emnegrupper. De danske bidragydere typiske emnekredse forudsættes her bekendt, således at man kan gætte nogenlunde på emneområdet i deres artikel. Som det kan ses, falder de fire emnemæssige grupper ud i to næsten lige store dele, der tilgodeser de to hovedfelter i Erik Hansens virke: grammatikundervisning og sprog-nævnsarbejde. I den *Nydanske grammatik*, her repræsenteret ved Lars Brink, Jørgen Schack, Lars Heltoft, Ole Tøgeby, Henrik Jørgensen, Christian Becker-Christensen, Ole Ravnholt, Hans Basbøll, Karen Margrethe Pedersen, Vibeke Sandersen og Jørgen Rischel behandles diverse emner efter stort set samme metode og teori: den strukturalistiske undersøgelse, hvor man manipulerer indsamlede eller selvproducerede data mht. til deres mulige distribution for derved at afdække feltets struktur. Det er en metode/teori som har direkte rødder tilbage til Hjelmslevs prægning af den københavnske sprogvidenskab fra trediverne af, og som i dansk er viderebragt over Diderichsen og Erik Hansen til de nuværende forvaltere af fagets sproglige side. Her lever den stadig i bedste velgående, og det må siges, at den har tjent sprogvidenskaben godt.

Den *Historiske grammatik* er repræsenteret ved Eva Skafte Jensen, Elena Babukina Lorentzen, Hanne Ruus, Jan Katlev og Helge Sandøy (Bergen). Det er en mindre afdeling, og det afspejler nok den position, som den historiske sprogvidenskab har haft i danskfaget i lang tid – dog med en genkomst i sigte. Emnerne er ret forskellige, fra ordhistorie og brug over sætningsgrammatik til den nyeste retning: grammatikalisering.

Sprogbrugen bliver behandlet af Tor Guttu (Oslo, om ordet *ulike* i moderne norsk), Ib Poulsen, Carol Henriksen, Pia Jarvad, Nina Møller Andersen, Peter Stray Jørgensen, Dag Gundersen (Oslo, om Ibsens første stykke), Anne Duekilde og Eugeniusz Rajnik (Poznań, en kontrastiv leksikundersøgelse dansk-tysk). Her er vi fremme ved det dagsaktuelle dansk, og mange af emnerne afspejler sikkert læsernes egen umiddelbare sprogudøvelse eller problemer ved samme. Disse artikler har tilsvarende også en anledning fra forfatterens praktik som indgang til emnet.

Normering er et både brændende og meget ømtåleligt område i Danmark. Den er her behandlet af Tore Kristiansen, Frans Gregersen, Kjell Venås (Oslo) og Einar Lundebj (Asker; begge behandler stavenormering i norsk og hævde af individualitet på området), Henrik Galberg Jacobsen, Arne Hamburger, Anne Jensen, Margrethe Heidemann Andersen, Niels Davidsen-Nielsen, Renate Baudusch (Tyskland, en sammenligning mellem den danske og den tyske kommareform) og Allan Karker. En del af artiklerne omfatter normeringshistorie, dels på overordnet plan, dels hvordan man faktisk omgås problemet i den danske sprogverden. Typisk nok har man beskæftiget sig en del med stavning, bøjning og tegnsætning; det er ydre ting, som er lette at få øje på og som åbenbart, som det siges adskillige gange, karakteriserer sin 'dannede' sprogbruger. Nye ord i dansk registreres også, men den nyeste trend i normeringsdiskussionen: brugen af indlån, overvejende engelsk lån, og deres berettigelse overhovedet i dansk har ikke nået at komme med.

Den første gruppe er som sagt vanskeligere at karakterisere kort. Det drejer sig om en indledende artikel af Ebbe Spang-Hanssen om humanismen og sprogenes forskellighed, en fremadskuende artikel af Ulf Telemann (Lund) om forskellige måder, man kunne tænke sig, at et øresundssprog i den nye sammenbundne Øresundsregion vil udvikle sig. Så er der et stykke videnskabshistorie af Geirr Wiggen (Oslo), om Diderichsen har kendt den tyske germanist Erich Drachs feltanalysemodel. Bent Jørgensen præsenterer et navneforskningsemne, nemlig om de danske bogstavers tydeliggørelsesnavne, og endelig karakteriserer Klaus Kjølner den artige oprører, Erik *eller* essensen af Hansen. Det handler om sagprosa.

Alt i alt en rig høst af emner at sætte sig ind i. Men der er også en anden ting, der fængsler en ved artiklerne, og som ligger i grænseområdet

mellem sprogbrug og retorik, nemlig hvordan man fikst kan få flettet noget pænt ind om Erik Hansen. Forskeren og fødselsdagsbarnet Erik Hansen skal jo hyldes og takkes for indsats og betydning (s. 5), og hvordan gøres så det i de forskellige artikler? Jo, foruden dem, der uden et ord i den retning kaster sig over eget emne, er der mange, som tager deres udgangspunkt i en henvisning til eller et citat fra en artikel af fødselaren, som man så enten tilslutter sig eller dissenterer fra. Det viser, at Erik Hansen i høj grad er blevet reciperet. Man kan også smart få sat et par ord ind, som den indviende læser straks kan relatere til værker af Erik Hansen, som *reklamesprog* og *ping- og pampersprog* (s. 277). Andre henviser til modtagen specialevejledning: "Du skal ikke bare skrive det, du skal også skrive hvorfor og hvordan", ifølge Erik Hansen 1976 (s. 311), eller til et fra ham overtaget kursus. Der er en henstilling til ham om at optage ordformen *afe* som i *nu er proppen afe* i næste udgave af Retskrivningsordbogen (s. 170), og der er en direkte dedikation af en artikel i overskriften: "Til en moderne danskprofessor" (s. 80) samt en særlig opfattelse af festskriftets funktion i "Der er som bekendt i sproget meget, man kan undre sig over. Jeg har valgt at underholde fødselaren med nogle udtryksmåder, vedrørende tidsforhold som kan give anledning til både undren og forståelsesproblemer" (s. 328). Vi får også en opfordring til selv at stille en diagnose om Erik Hansens radiostemme (s. 275), som jo er kendt af alle. Og en omtale af "en diskussion med Erik Hansen helt tilbage i halvtredserne, i det daværende, meget alternative forum Cercle Vieux de Copenhague" (s. 183). Dette forum ville man jo gerne have hørt noget mere om!

I den mere laudatio-prægede afdeling er der mange løsninger; en af nordmændene tager hele kollektivet Dansk Sprognævn med, idet han kritiserer en landsmandkollega: "Han veit sjølvsagt at det finst eit organ som heiter "Dansk Sprognævn", men nemner det ikkje, og har vel tenkt at det er så anemisk og tungtpustende som eit offentleg språkorgan bør vera i eit sivilisert land. Han skulle berre vita kor blodfullt og frisk dei puster der, frå formannen gjennom mange år, Erik Hansen, til den ferskaste novise" (s. 374). Så er der den højstemte hilsen "Salve sis, Erice Grammatica!", som viser sig at være en beretning om et emne, som forfatteren var blevet ført ind på som student hos Erik Hansen, og som han havde lovet at samle alle yderligere argumenter sammen til. "Det har jeg nu gjort. Nogle vil sige lidt sent, men 34 år er faktisk ikke længe i dansk

syntaksforskning. Egentlig synes jeg ikke, der er gjort ret mange opdagelser i den tid. Bortset fra mester Eriks" (s. 72). Også andre afslører deres positivt vurderede elevforhold til fødselaren. En skriver til sidst i sin artikel: "Egentlig mener jeg ikke jeg har brugt andre forudsætninger eller anden metodik end hvad der allerede lå i Erik Hansens syntakskursus i efteråret 1970. At se hvor det kunne bære hen, var også den skjulte dagsorden" (s. 97). En anden kommer med denne karakteristik: "Nogle forskere er mere eksplicitte oprørere end andre. Det kan være svært for en universitetslærer som introducerer nye studerende til sætningsskemaet, at konkurrere med forskningsdisciplinens internationale oprørsfigurer som de kendes fra berømte værker i faglitteraturen. Læreren med tavlekridtet bliver vist ofte af de studerende opfattet som et omkringvandrende indeks over andres store gerninger. En faglig vandmand i klemme mellem kolliderende tømmerflåder. Således ikke Erik. Få kan gribe ham i at referere andres tanker og iagttagelser uden samtidig uden omsvøb at tilkendegive hvordan hans vurdering er; interessant, perspektivløst skoleridt, morsom eller "noget der bør arbejdes meget mere med." Oprøret og det personlige engagement går ham til marven på en håndværkeragtig måde fordi han altid selv er i gang med projekter som han vurderer ud fra: duer, duer ikke. Hans reaktioner er ikke udenværker som har nogen påviselig sammenhæng med politisk korrekthed og ideologiske modediller. Ingen tømmerflåde kan vide sig sikker for denne borebisse" (s. 56).

En indirekte karakteristik finder vi i en behandling af den både civile og militære anvendelse af særlige tydelighedsgørelsesnavne til alfabetets bogstaver, hvis egne navne let kan forveksles; altså *A som Anna, B som Bernhard* osv. Særligt originalt er her en undersøgelse af de anvendte bogstavnavne i fjernsynsudsendelsen *Lykkehjulet*, hvor bogstavet E, der er noteret med i alt 217 forekomster, de 187 gange er tydeliggjort ved personnavnet Erik og dernæst 8 gange ved personnavnet Egon. "Skal man i al vaghed karakterisere danskernes foretrukne valg, må man sige, at det koncentrerer sig om et mere klassisk 1900-tals navneforråd, og det er da muligt at det afspejler den mere modne alder hos mange af Lykkehjuls-deltagerne. [...] Hvad der [...] står helt klart, er, at personnavneforrådet spiller en totalt dominerende rolle i den mentale proces, det er at knytte et bogstav og et ord sammen. Det danske folk er ikke i tvivl: E som Erik" (s. 55).

Gode ønsker sendes med på vejen i en artikel om syn på standard-sprog og derfor også på, hvor rummelig normen skal være; det ønskes, at der igen bliver plads til dialekterne, ikke de gamle dialekter, men: "... og da taler jeg [...] om offentlig 'rummelighed' og gode vækstvilkår for de mange slags dansk der vokser frem af den senmoderne storby-muld. Måtte det ske! Ikke mindst med tanke på danskernes mangeårige sprogformand vil jeg gerne afslutte med at stille om fra 'måske' til 'måtte det ske'. Undertegnede kan nok med stædighed have været uenig med formanden om hvilken vej der fører til den sproglige 'rummelighed' [...], men jeg har aldrig været i tvivl om at det er dertil han vil. Jeg er heller ikke i tvivl om at det går ham mere på end mig at danskerne er så 'syrede' af standardideologi af værste skuffe. Anderledes kan det næppe være når man er den der bliver svinet til hver gang nogen hælder mayonnaise ud af ørerne. Men så har man også i sit otium fortjent at opleve det danske folk belønne sig selv med mange slags dansk" (s. 355).

Jeg håber hermed at have godtgjort, at dette er et festskrift af den helt rigtige slags. Ikke blot formidler det et solidt og varieret overblik over de taknemlige kollegers og elevers faglige kunnen; disse har samtidig leveret en alsidig direkte og indirekte, ofte kærlig karakteristik af fødselaren og modtageren af bindet. Den danske forskerverden er ikke i tvivl: E som Erik.

Lisbeth Falster Jakobsen
Institut for Tysk og Nederlandsk
Københavns Universitet
email: lfj@hum.ku.dk